

۱۴۳۵۱۵.۵۵

قواعد عربی

صرف و نحو

www.ketab.ir

تالیف
دکتر احمد رنجبر

انتشارات امیر

۲۲۵

سرشناسه: رنجبر، احمد، ۱۳۲۰ -
عنوان و نام پدیدآورنده: قواعد عربی: صرف و نحو / تألیف دکتر احمد رنجبر.
مشخصات نشر: تهران: اساطیر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۳۹۲ ص (انتشارات اساطیر، ۲۲۵)
شابک جلد چهارم: 2 - 38 - 5960 - 964 - 978 ISBN
فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیفا
موضوع: زبان عربی -- صرف و نحو -- راهنمای آموزشی.
رده‌بندی کنگره: ۹ ق ۸۵ ر ۶۲۰۳ PJ
رده‌بندی دیویی: ۷۵۰۷ / ۴۹۲
شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۳۸ - ۷۷ م

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

انتشارات اساطیر

قواعد عربی

تألیف: دکتر احمد رنجبر

چاپ اول: ۱۳۹۷

لیتوگرافی و چاپ: دیبا

شمارگان: ۱۱۰ نسخه

شابک: ۲ - ۳۸ - ۵۹۶۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

دفتر مرکزی: میدان فردوسی، ابتدای ایرانشهر، ساختمان ۱۰ (پلاک ۸ جدید)

نمایشگاه کتاب اساطیر: کریمخان، بین ایرانشهر و ماهشهر، پلاک ۱۲۸

تلفن: ۸۸۱۲۱۴۷۳ - ۸۸۳۰۰۱۴۸ - ۸۸۳۰۱۹۸۵

فهرست مندرجات

صفحه

۲۳-۲۸

عنوان

پیشگفتار

بخش اول - صرف ۲۹-۲۱۳

فصل اول ۸۱-۳۹

۳۱-۳۴

۳۱-۳۱

۳۱-۳۱

۳۱-۳۱

۳۱-۳۱

۳۲-۳۲

۳۲-۳۲

۳۲-۳۲

۳۲-۳۳

۳۴-۳۴

قسمت اول

علم عربی

جمله

حروف هجائیه

ضوابط

حروف شمسی

حروف قمری

حروف صحیح و معتل

حرکت و تنوین

تمرین

۳۵-۳۷

۳۵-۳۵

۳۵-۳۵

قسمت دوم

صرف

اقسام کلمه

۳۶-۳۶	تشخیص حروف زاید و اصلی
۳۷-۳۷	تمرین
۳۸-۴۶	قسمت سوم
۳۸-۳۸	فعل
۳۸-۳۸	اقسام فعل
۳۸-۳۸	فعل ماضی
۳۹-۴۱	واژنهای فعل ماضی
۴۱-۴۵	صیغههای فعل ماضی
۴۶-۴۶	تمرین
۴۷-۵۳	قسمت چهارم
۴۷-۴۸	فعل مضارع
۴۸-۵۲	روش ساختن فعل مضارع
۵۳-۵۳	تمرین
۵۴-۵۷	قسمت پنجم
۵۴-۵۶	فعل امر
۵۷-۵۷	تمرین
۵۸-۶۶	قسمت ششم
۵۸-۵۹	ابواب ثلاثی مجرد
۵۹-۶۱	ابواب ثلاثی مزید
۶۱-۶۱	ابواب رباعی مزید
۶۱-۶۲	فراید اضافه نمودن حروف بر فعل
۶۳-۶۳	معانی افعال رباعی مزید
۶۴-۶۶	تمرین

۶۷-۶۸	قسمت هفتم
۶۷-۶۷	فعل صحیح و فعل معتل
۶۷-۶۷	اقسام فعل صحیح
۶۷-۶۸	اقسام فعل معتل
۶۹-۷۱	قسمت هشتم
۶۹-۷۰	فعل ارم و متعدی
۷۰-۷۰	اوزان لازم از غیر ثلاثی مجرد
۷۰-۷۱	فعل متعدی اوزان آ
۷۲-۷۵	قسمت نهم
۷۲-۷۲	فعل معلوم و مجهول
۷۲-۷۳	شیوه ساختن فعل مجهول
۷۳-۷۳	مضارع مجهول و روش ساخت آن
۷۴-۷۵	تمرین
۷۶-۸۶	قسمت دهم
۷۶-۷۷	تصریف فعل با ضمایر
۷۷-۷۸	موارد استتار ضمیر
۷۸-۷۹	تغییر فعل هنگام صرف با ضمایر نصب و جر
۷۹-۷۹	خلاصه دروس گذشته
۸۰-۸۰	تمرین
۸۱-۸۶	جواب تمرینهای فصل اول

فصل دوم ۸۷-۱۲۱

۸۷-۹۰	قسمت اول
۸۷-۸۸	ادغام
۸۸-۸۸	مواردی که ادغام ممتنع است

۸۹-۸۹	تمرین
۹۰-۱۰۰	قسمت دوم
۹۰-۹۰	اعلال
۹۰-۹۱	اقسام اعلال به حذف
۹۲-۹۲	جدول تصریف فعل ناقص یائی
۹۳-۹۳	جدول تصریف فعل ناقص واوی
۹۴-۹۶	اعال به قلب
۹۶-۹۶	اعلال به تسکین
۹۶-۹۶	ممتنع بودن ابدال
۹۷-۹۸	اعلال همزه
۹۹-۹۹	تصریف فعل زواله و ناقص از (رای)
۱۰۰-۱۰۰	تصریف فعل (ائی)
۱۰۱-۱۰۴	قسمت سوم
۱۰۱-۱۰۲	کتابت همزه
۱۰۲-۱۰۳	همزه وصل و همزه قطع
۱۰۴-۱۰۴	تمرین
۱۰۵-۱۱۲	قسمت چهارم
۱۰۵-۱۰۶	تصریف فعل غیر سالم
۱۰۶-۱۰۹	تصریف فعل ناقص
۱۰۹-۱۰۹	تصریف فعل مجهول
۱۱۰-۱۱۰	جدول تصریف فعل اجوف واوی
۱۱۱-۱۱۱	جدول تصریف فعل اجوف یائی
۱۱۲-۱۱۲	ابدال

۱۱۳-۱۲۱	قسمت پنجم
۱۱۳-۱۱۳	مؤكد و غيرمؤكد
۱۱۴-۱۱۴	جدول مضارع و امر با نون تأكيد ثقيله و خفيفه
۱۱۵-۱۱۶	تصريف افعال جامد يا غيرمتصرف
۱۱۷-۱۱۸	تست و تمرين
۱۱۹-۱۲۱	جواب تمرين ها و تست ها

فصل سوم ۱۶۹-۱۲۲

۱۲۲-۱۳۶	قسمت اول
۱۲۲-۱۲۲	اسم
۱۲۲-۱۲۳	انواع اسم
۱۲۳-۱۲۷	مصدر
۱۲۷-۱۲۷	مصدر ميمي
۱۲۸-۱۲۸	مصدر صناعي
۱۲۸-۱۲۸	اسم مصدر
۱۲۸-۱۲۹	مره و نوع
۱۲۹-۱۳۵	اسم هاي مشتق
۱۲۹-۱۲۹	اسم فاعل
۱۲۹-۱۳۰	اسم مفعول
۱۳۰-۱۳۱	صفت مشبیه
۱۳۱-۱۳۲	افعل تفضيل
۱۳۲-۱۳۳	اوزان مبالغه
۱۳۳-۱۳۴	اسم مكان و زمان
۱۳۴-۱۳۵	اسم آلت
۱۳۶-۱۳۶	تمرين

۱۳۷-۱۵۵	قسمت دوم
۱۳۷-۱۳۸	ساختمان اسم

۱۳۸-۱۳۹	اسم مقصور، اسم ممدود، اسم منقوص
۱۳۹-۱۳۹	موارد قیاسی بودن اسم مقصور از ناقص
۱۳۹-۱۴۱	موارد قیاسی بودن اسم ممدود از ناقص
۱۴۱-۱۴۱	انواع اسم
۱۴۱-۱۴۲	احکام مثنی
۱۴۲-۱۴۴	جمع مذکر سالم
۱۴۴-۱۴۵	جمع مؤنث سالم
۱۴۶-۱۴۶	جمع مکسر
۱۴۶-۱۴۶	اقسام جمع مکسر
۱۴۶-۱۴۶	اوزان جمع مکسر
۱۴۷-۱۴۷	اوزان جمع کسری
۱۴۷-۱۴۸	منتهی الجموع
۱۴۸-۱۴۸	اسم جمع
۱۴۸-۱۴۸	شبه جمع
۱۴۹-۱۵۱	اوزان مشهور جمع مکسر
۱۵۲-۱۵۳	جدول جمع تکسیر قیاسی صفات
۱۵۳-۱۵۳	موصوف و صفت
۱۵۵-۱۵۵	تمرین
۱۵۶-۱۶۹	قسمت سوم
۱۵۶-۱۵۶	اسم جنس و علم
۱۵۶-۱۵۷	احکام علم مرکب
۱۵۷-۱۵۹	مذکر و مؤنث
۱۵۹-۱۶۲	منسوب
۱۶۲-۱۶۴	مصفر
۱۶۵-۱۶۶	تمرین
۱۶۷-۱۶۹	جواب تمرینات فصل سوم

فصل چهارم ۲۱۳-۱۷۰

۱۷۰-۱۷۹	قسمت اول
۱۷۰-۱۷۳	اعراب
۱۷۳-۱۷۵	معرب منصرف و غیر منصرف
۱۷۶-۱۷۸	بناء، حالات بناء، انواع بناء
۱۷۹-۱۷۹	تقدیر حرکات بناء
۱۸۰-۱۸۴	قسمت دوم
۱۸۰-۱۸۰	ضمیر و اقسام آن
۱۸۱-۱۸۱	جدول ضمیر متصل، قواعده، منصوب
۱۸۱-۱۸۲	انواع ضمیر متصل
۱۸۲-۱۸۲	ضمایر متصل منصوب و معرور
۱۸۲-۱۸۳	جدول صرف ضمیر متصل
۱۸۴-۱۸۴	تمرین
۱۸۵-۱۸۶	قسمت سوم
۱۸۵-۱۸۵	اسماء اشاره
۱۸۵-۱۸۶	جدول انواع اسم اشاره
۱۸۷-۱۹۰	قسمت چهارم
۱۸۷-۱۸۷	اسم موصول
۱۸۷-۱۸۸	انواع موصول
۱۸۸-۱۸۹	صلة موصول
۱۹۰-۱۹۰	تمرین
۱۹۱-۱۹۳	قسمت پنجم
۱۹۱-۱۹۱	اسماء شرط

۱۹۱-۱۹۲	اسماء استفهام
۱۹۳-۱۹۳	تمرین
۱۹۴-۱۹۷	قسمت ششم
۱۹۴-۱۹۴	کنایات
۱۹۴-۱۹۵	ظروف
۱۹۵-۱۹۵	جدول ظروف معرب
۱۹۵-۱۹۶	ظروف مبنی
۱۹۶-۱۹۶	جدول ظروف مبنی
۱۹۶-۱۹۷	اسما افعال
۱۹۸-۲۰۲	قسمت هفتم
۱۹۸-۱۹۸	عدد
۱۹۸-۱۹۸	انواع عدد اصلی
۱۹۸-۱۹۹	جدول حکم عدد مفرد
۱۹۹-۲۰۰	حکم عدد مرکب
۲۰۰-۲۰۰	عقود
۲۰۰-۲۰۱	معطوف
۲۰۱-۲۰۱	عدد ترتیبی
۲۰۱-۲۰۱	الفاظ عدد ترتیبی
۲۰۱-۲۰۲	اقسام عدد ترتیبی
۲۰۳-۲۱۳	قسمت هشتم
۲۰۳-۲۰۳	حروف
۲۰۴-۲۰۶	جدولهای حروف مخصوص اسم و فعل و حروف مشترک
۲۰۶-۲۰۸	تجزیه اسم
۲۰۸-۲۰۹	تمرین اعداد
۲۱۰-۲۱۳	جواب تمرینات فصل چهارم

بخش دوم- نحو ۲۱۵-۳۹۰

۲۱۷-۲۲۰

پیدایش نحو

فصل اول ۲۲۱-۲۴۰

۲۲۱-۲۲۲

قسمت اول

۲۲۱-۲۲۲

موضوع نه

۲۲۳-۲۲۴

قسمت دوم

۲۲۳-۲۲۴

مواضع رفع فعل مضارع و نصب آن

۲۲۵-۲۲۹

قسمت سوم

۲۲۵-۲۲۶

شرایط حروف ناصبه فعل مضارع

۲۲۷-۲۲۸

تمرین

۲۲۹-۲۳۴

قسمت چهارم

۲۲۹-۲۳۰

مواضع جزم فعل مضارع

۲۳۱-۲۳۱

جدول مضارع منصوب و مجزوم

۲۳۲-۲۳۲

جدول مضارع منصوب و مجزوم از فعل اجوف و ناقص

۲۳۲-۲۳۴

ادواتی که دو فعل مضارع را جزم دهند

۲۳۵-۲۴۰

قسمت پنجم

۲۳۵-۲۳۶

فعل شرط و جواب و احکام آن

۲۳۶-۲۳۷

اذا «فجائیه»

۲۳۷-۲۳۷

جزم فعل مضارع وقتی «ان» در تقدیر باشد

۲۳۸-۲۳۸

تمرین

جواب تستهای فصل اول

۲۳۹-۲۴۰

فصل دوم ۲۴۱-۲۸۴

۲۴۱-۲۴۱

مواضع رفع اسم

۲۴۲-۲۴۵

قسمت اول

۲۴۲-۲۴۴

اعا

۲۴۵-۲۴۵

تمرین و تست

۲۴۶-۲۴۸

قسمت دوم

۲۴۶-۲۴۶

نائب فاعل

۲۴۷-۲۴۷

فعل متعدی به چند مفعول

۲۴۸-۲۴۸

تمرین

۲۴۹-۲۵۸

قسمت سوم

۲۴۹-۲۵۰

مبتدا و خبر

۲۵۰-۲۵۰

مرتبه مبتدا و خبر

۲۵۰-۲۵۱

تقدیم خبر بر مبتدا

۲۵۱-۲۵۱

تقدیم مبتدا بر خبر

۲۵۱-۲۵۳

انواع خبر

۲۵۳-۲۵۴

مبتدا و صفت

۲۵۴-۲۵۴

موارد حذف مبتدا

۲۵۴-۲۵۵

حذف خبر

۲۵۵-۲۵۶

ضمیر فصل یا عماد

۲۵۷-۲۵۸

تست و تمرین

۲۵۹-۲۶۶

قسمت چهارم

۲۵۹-۲۵۹

افعال ناقصه

۲۵۹-۲۵۹	صرف چند فعل کمکی فارسی
۲۶۰-۲۶۰	جدول صرف فعل (کان) با توجه به فعل کمکی فارسی (بودم)
۲۶۱-۲۶۱	جدول صرف فعل (کان) با توجه به فعل کمکی فارسی (می‌باشم)
۲۶۲-۲۶۲	جدول صرف فعل (کان) با توجه به فعل کمکی فارسی (باشم)
۲۶۳-۲۶۴	جدول صرف فعل (کان) مجزوم
۲۶۴-۲۶۵	اقسام افعال ناقصه
۲۶۵-۲۶۶	شرایط اختصاصی (کان)
۲۶۶-۲۶۶	شرایط اختصاصی (لیس)
۲۶۷-۲۶۸	قسمت پنجم
۲۶۷-۲۶۷	افعال مقاربه
۲۶۷-۲۶۷	اسم (کاد) و اخوات آن
۲۶۸-۲۶۸	شرایط خبر افعال مقاربه
۲۶۹-۲۷۱	قسمت ششم
۲۶۹-۲۶۹	حروف مشبیه به «لَیْسَ»
۲۶۹-۲۶۹	شرایط عمل «مَا»
۲۶۹-۲۶۹	شرایط عمل «إِنْ»
۲۷۰-۲۷۰	شرایط عمل «لَا»
۲۷۰-۲۷۰	شرایط عمل «لَأَنْ»
۲۷۱-۲۷۱	تست و تمرین
۲۷۲-۲۷۵	قسمت هفتم
۲۷۲-۲۷۳	حروف مشبیه به فعل
۲۷۳-۲۷۳	«مَا» زاید
۲۷۴-۲۷۴	موارد وجوب کسر همزه «إِنَّ»
۲۷۴-۲۷۵	مواضع فتح همزه «أَنَّ»
۲۷۵-۲۷۵	موارد فتح و کسر همزه «إِنَّ»

۲۷۶-۲۸۴	قسمت هشتم
۲۷۶-۲۷۶	«لا» نفی جنس
۲۷۶-۲۷۶	شرایط عمل «لا»
۲۷۶-۲۷۷	انواع اسم «لا»
۲۷۷-۲۷۸	ضمیر شأن
۲۷۹-۲۷۹	تست و تمرین
۲۸۰-۲۸۴	واب تستها و تمرینها

فصل سوم ۲۸۵-۳۵۱

۲۸۵-۲۸۵	منصوبات
۲۸۶-۲۸۹	قسمت اول
۲۸۶-۲۸۶	مفعول مطلق
۲۸۶-۲۸۶	عامل مفعول مطلق
۲۸۷-۲۸۷	جانشین مفعول مطلق مؤکد
۲۸۷-۲۸۷	جانشین مفعول مطلق مبین
۲۸۷-۲۸۸	موارد حذف فعل (ناصب) مفعول مطلق
۲۸۹-۲۸۹	تمرین و تست

۲۹۰-۳۱۴	قسمت دوم
۲۹۰-۲۹۰	مفعول به
۲۹۱-۲۹۱	اقسام مفعول به
۲۹۱-۲۹۲	ترتیب اجزای جمله
۲۹۲-۲۹۲	موارد حذف مفعول به
۲۹۲-۲۹۲	موارد حذف عامل مفعول به
۲۹۲-۲۹۲	موارد وجوب تقدیم فاعل بر مفعول
۲۹۳-۲۹۳	موارد وجوب تقدیم مفعول بر فاعل
۲۹۳-۲۹۳	مواضعی که مفعول بر فعل و فاعل مقدم می شود

۲۹۳-۲۹۴	افعال قلوب
۲۹۴-۲۹۴	تصريف افعال قلوب
۲۹۴-۲۹۴	افعال متعدی به سه مفعول
۲۹۵-۲۹۵	اسم فعل
۲۹۵-۲۹۶	اسم فاعل و امثله مبالغه
۲۹۶-۲۹۷	اسم مفعول
۲۹۷-۲۹۷	صفات مشبهه
۲۹۷-۲۹۸	مصدر
۲۹۸-۲۹۸	افعل تعجب
۲۹۸-۲۹۹	تحذير
۲۹۹-۳۰۰	اغراء
۳۰۰-۳۰۰	اختصاص
۳۰۰-۳۰۰	اشتغال
۳۰۰-۳۰۱	تنازع
۳۰۱-۳۰۲	منادی
۳۰۲-۳۰۵	احکام منادی
۳۰۵-۳۰۶	استغاثه
۳۰۶-۳۰۶	ندبه
۳۰۷-۳۰۷	ترخيم
۳۰۸-۳۱۰	تست و تمرين
۳۱۱-۳۱۴	جواب تست و تمرين
۳۱۵-۳۱۶	قسمت سوم
۳۱۵-۳۱۵	مفعول لأجله (له)
۳۱۵-۳۱۵	احکام مفعول لأجله
۳۱۵-۳۱۶	شرایط نصب مفعول له

۳۱۷-۳۲۰	قسمت چهارم
۳۱۷-۳۱۷	مفعول فیه
۳۱۷-۳۱۷	اقسام مفعول فیه
۳۱۸-۳۱۹	اسماء مکان منصوب بر ظرفیت
۳۲۰-۳۲۰	تست و تمرین
۳۲۱-۳۲۳	قسمت پنجم
۳۲۱-۳۲۱	مفعول معه
۳۲۱-۳۲۲	شرایط مفعول معه
۳۲۲-۳۲۲	تعیین «واو» برای عطف
۳۲۲-۳۲۲	ممتنع بودن ظرف به «واو»
۳۲۳-۳۲۳	تست و تمرین
۳۲۴-۳۲۳	قسمت ششم
۳۲۴-۳۲۴	حال
۳۲۵-۳۲۵	صاحب حال
۳۲۵-۳۲۵	شرایط حال
۳۲۵-۳۲۶	جامد مؤول به مشتق
۳۲۶-۳۲۶	جامد غیر مؤول به مشتق
۳۲۶-۳۲۶	اقسام حال و ارتباط آن با ذوالحال
۳۲۶-۳۲۷	شرط حال مفرد
۳۲۷-۳۲۸	شرط حال جمله
۳۲۸-۳۲۸	حال مؤکده و مؤسسه
۳۲۸-۳۲۸	تعدد حال و ذوالحال
۳۲۹-۳۳۰	حکم حال
۳۳۰-۳۳۰	حال و عامل آن
۳۳۱-۳۳۱	تست و تمرین
۳۳۲-۳۳۳	جواب تست و تمرین

۳۳۴-۳۳۹	قسمت هفتم
۳۳۴-۳۳۴	تمییز
۳۳۴-۳۳۶	اقسام تمییز
۳۳۶-۳۳۶	تمییز کنایات عدد
۳۳۶-۳۳۷	حکم ممیز «کم» خبریه
۳۳۷-۳۳۷	ممیز نأَن و کذا
۳۳۷-۳۳۷	تفاوت در حال و تمییز
۳۳۸-۳۳۸	تمییز عدد
۳۳۸-۳۳۸	فواید تمییز
۳۳۹-۳۳۹	تست و تمرین

۳۴۰-۳۴۲	قسمت هشتم
۳۴۰-۳۴۱	افعل تفضیل
۳۴۱-۳۴۲	مواردی که افعل تفضیل اسم ظاهر را مفعول می سازد

۳۴۳-۳۴۴	قسمت نهم
۳۴۳-۳۴۳	افعال مدح و ذم
۳۴۳-۳۴۳	تفاوت افعال مدح و ذم از سایر افعال
۳۴۳-۳۴۳	فاعل «نِعَم، بَشَس، سَاء»
۳۴۴-۳۴۴	مرتبه مخصوص
۳۴۴-۳۴۴	جَبَدَا

۳۴۵-۳۵۱	قسمت دهم
۳۴۵-۳۴۵	استثناء
۳۴۶-۳۴۶	انواع استثناء
۳۴۶-۳۴۷	مواضع نصب مستثنی
۳۴۷-۳۴۷	مستثنی مفرغ
۳۴۷-۳۴۸	حکم مستثنی به «غیر» و «سوی»

۳۴۸-۳۴۸	حکم مستثنی به «خلا»، «عدا»، «حاشا»
۳۴۸-۳۴۸	حکم مستثنی به «لاسیما»
۳۴۸-۳۴۸	حکم مستثنی به «بید»
۳۴۸-۳۴۹	حکم مستثنی به «لَیس» و «لَا یَکُونُ»
۳۵۰-۳۵۰	تست و تمرین
۳۵۱-۳۵۱	جواب تست و تمرین

فصل چهارم ۳۶۲-۳۵۳

۳۵۳-۳۵۳	مجربوات
۳۵۳-۳۵۵	انواع حرف جر
۳۵۵-۳۵۵	اضافه
۳۵۶-۳۵۶	انواع اضافه
۳۵۶-۳۵۸	اسامی دائم الاضافه
۳۵۸-۳۵۸	اضافه لفظی
۳۵۹-۳۵۹	مضاف به «یا» متکلم
۳۶۰-۳۶۰	تمرین و تست
۳۶۱-۳۶۲	جواب تمرین و تست

فصل پنجم ۳۷۲-۳۶۳

۳۶۳-۳۶۳	توابع
۳۶۳-۳۶۳	نعت
۳۶۳-۳۶۴	نعت حقیقی
۳۶۴-۳۶۵	نعت سببی
۳۶۵-۳۶۵	تعدد نعت
۳۶۶-۳۶۶	جدول نعت مشتق و در معنی مشتق
۳۶۷-۳۶۷	تأکید
۳۶۷-۳۶۸	اقسام تأکید

۳۶۸-۳۶۸	بدل
۳۶۹-۳۶۹	اقسام بدل
۳۶۹-۳۶۹	فرق عطف بیان و بَدَل
۳۶۹-۳۷۰	نیاز بدل به رابطه
۳۷۰-۳۷۰	عطف
۳۷۰-۳۷۱	عطف بیان و عطف نسق
۳۷۱-۳۷۱	حکایت
۳۷۱-۳۷۱	الفاظ حکایت
۳۷۲-۳۷۳	تمرین و تسلط
۳۷۴-۳۷۴	جواب تمرین و تسلط

فصل ششم ۳۷۵-۳۸۲

۳۷۵-۳۷۵	حروف
۳۷۵-۳۷۶	حروف قسم و احکام آن
۳۷۶-۳۷۸	حروف عطف و اقسام آن
۳۷۸-۳۷۸	حروف استفهام
۳۷۸-۳۷۹	حروف جواب
۳۷۹-۳۷۹	حروف نفی
۳۷۹-۳۷۹	حروف ردع و انکار
۳۷۹-۳۷۹	حروف استفتاح
۳۷۹-۳۸۰	حروف تنبيه
۳۸۰-۳۸۰	حروف تحضيض
۳۸۰-۳۸۰	حروف شرط
۳۸۰-۳۸۱	حروف تفصیل
۳۸۱-۳۸۱	حروف مصدر
۳۸۱-۳۸۱	حروف تفسیر
۳۸۱-۳۸۱	حروف مفاجات
۳۸۱-۳۸۱	حروف استقبال

۳۸۱-۳۸۱	حرف توقع
۳۸۲-۳۸۲	لام مکسور و مفتوح
۳۸۲-۳۸۲	حروف زاید

فصل هفتم ۶۳۴-۳۸۳

۳۸۳-۳۸۳	جمله
۳۸۳-۳۸۳	جمله‌هایی که محلی از اعراب دارند
۳۸۴-۳۸۴	جمله‌هایی که محلی از اعراب ندارند
۳۸۴-۳۸۴	جمله کبری و جمله صغری
۳۸۴-۳۸۵	ترکیب
۳۸۵-۳۸۷	ترکیب فعل
۳۸۷-۳۸۷	اعراب اسم
۳۸۸-۳۸۸	تمرین و تست
۳۸۹-۳۹۰	جواب تست و تمرین

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار

مسلم است که فراگیری زبان جهت تکمیل معلومات و بهتر نمودن روش تحقیق و پژوهش بسیار ضروری است، نقش زبان هر قوم در آموختن فرهنگ و آشنایی به شیوه تفکر آن قوم بس مهم و باارزش است، و فردی که بخواهد ارزش ملی و فرهنگی جامعه‌ای را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد، نکات مثبت و منفی آن را دریابد چاره‌ای جز آشنائی با زبان مردم آن جامعه ندارد. و بدین ترتیب پیغمبر اکرم (ص) کسی می‌تواند از شر ملتی در امان ماند که زبان آن ملت را نیکو بداند، و چه خوش فرموده:

«مَنْ تَعَلَّمَ لِسَانَ قَوْمٍ آمِنَ مِنْ شَرِّهِمْ»

و نیز سفارش پیغمبر اکرم (ص) به زید بن ثابت انصاری که (زبان یهود را فراگیرد) و روایات و احادیث بسیار دیگر همه ارزش آموختن زبان را از دیدن و پیشوایان دینی روشن می‌سازد. به‌ویژه زبان عربی آنهم برای ما ایرانیان که هم از جهت زبان بودن ارزش و اهمیت فوق‌العاده دارد، و هم در شناخت فرهنگ اسلامی نقشی مؤثر و مهم ایفا می‌کند، چه قرآن مجید که سرچشمه تمام اصول و مبانی اسلام و در واقع کلید دانش اسلامی می‌باشد به زبان عربی است، پس آموختن زبان عربی به شیوه درست و مطلوب ضروری هر مسلمان است.

علاوه بر آنکه فراگرفتن زبان عربی برای آشنائی به فرهنگ اسلامی بسیار لازم است باید گفت زبان شیرین فارسی هم بدون آگاهی از زبان عربی آموختنش بی‌اشکال نیست، چه این زبان با واژه‌ها و اصطلاحات و جملات عربی، اصطلاحات مذهبی، تعبیرات علمی و ادبی به زبان عربی، همراه است و یک نفر ایرانی یا غیرایرانی که بخواهد این زبان شیوا را بیاموزد چاره‌ای جز آگاهی به زبان عربی ندارد.

با در نظر گرفتن چنین مسائلی بوده که دانشمندان ایرانی در گذشته توجه ویژه‌ای به زبان مزبور مبذول می‌داشتند، و این توجه به جایی رسیده که بسیاری از کتب ارزشمند اسلامی، در زمینه‌های علمی، ادبی و معارف اسلامی توسط ایرانیان و به زبان عربی کتابت گردیده است. مع‌الأسف در دوره‌های اخیر چندان توجهی به این زبان نشده و کتاب‌های جامع و فراگیر در این مورد به رشته تحریر درنیامده است، جز تعداد انگشت‌شماری.

هم‌اکنون خوشبختانه، این دانش بیش از پیش خواستار دارد، و بخصوص دانشجویان عزیز بان روی آورده‌اند، استقبال دانشجویان و دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به عربی مشوقی بود که برای تألیف و در دسترس دوستان قرار دهیم، که امید است، طالبان علم را سودمند باشد، و خدای بزرگ را سپاس داریم که این توفیق را ارزانی داشت تا بتوانیم یک دوره کامل صرف و نحو را با تمرین‌ها و تست‌های گوناگون در فرصتی بسیار کم فراهم آوریم.

شیوه تألیف - این کتاب بر اساس مطالب کلی صرف و نحو عربی تنظیم گردیده، و چون فراگیری زبان عربی با تمرین و تکرار ساده صورت می‌پذیرد، بنابراین تمرین‌های مناسب و بجا و گاه تست‌های چهارجایی همراه پاسخ آنها آورده شده، تا علاقه‌خوانندگان را برانگیزاند، به گونه‌ای که بتوانند با خواندن همین کتاب آشنائی هر چند مختصر به زبان عربی پیدا نمایند.

برای آنکه هر کس بتواند مطابق ذوق و سلیقه و وسعت خود از این کتاب استفاده کند کوشش شد نکات دستوری در سطوح مختلف مورد توجه قرار گیرد.

۱- جهت آن‌انکه در رشته‌های گوناگون علمی دانش آموختگان و خواهان ادامه تحصیل در دانشگاه‌ها در همان رشته‌های تخصصی خود هستند، و نیز آن‌انکه مایل به استخدام در ادارات و مؤسسات دولتی‌اند و لازم است در سطح مقدماتی به عربی آشنائی داشته باشند.

۲- آن‌ان که در رشته فرهنگ و ادب یا رشته‌هایی مشابه آن تحصیل نموده و خواهان شرکت در کنکور رشته‌های علوم انسانی‌اند.

۳- لیسانسیه‌های علوم انسانی که جهت شرکت در دوره‌های فوق‌لیسانس و مشابه آن نیاز به آگاهی بیشتری در برخی از مسائل و قواعد عربی دارند.

و برای این‌که هر فردی بتواند مطابق رشته تحصیلی و سطح تحصیلات خود از آن

بهره کامل گیرد و آنچه را برای او سودمند است بیاموزد مطالب را برای سطوح مختلف با علامت ستاره مشخص نمودیم، بدین ترتیب:

مطالبی که با یک ستاره مشخص شده مخصوص داوطلبان رشته‌های مختلف علمی است، و همچنین جهت استخدام در مؤسسات و ادارات دولتی.

آنچه با یک یا دو ستاره نشانه گذاری شده ویژه رشته‌های فرهنگ و ادب است و آنان که خواهان ادامه تحصیل در رشته‌های علوم انسانی‌اند.

برای دو هابی در سطح لیسانس و بالاتر از آن خواندن و فراگرفتن تمام مطالب کتاب ضروری به نظر می‌رسد.

پیش‌گفتار برای بهتر فراگیری زبان عربی

می‌دانیم افرادی هستند که مدت زیادی از عمر خود را به آموختن زبان عربی پرداخته اما پیشرفت شایان توجهی در این دانش نکرده‌اند، و قریحه و ذوق آنان در فراگرفتن عربی زنده نشده است، اینان بر این باورند که رسم عربی مشکل و پیچیده است، و می‌گویند با اینکه صرف و نحو بسیار خوانده‌ایم، از تطبیق نکات صرفی و نحوی در متون عاجزیم و راست هم می‌گویند. پس باید دید اشکال کار چیست، و چرا ما عربی را به زودی فراموش می‌گیریم.

برای پاسخ به این چرا؟ و بررسی اشکال کار و همچنین جهت تجدید این وضع نکاتی را بدین شرح متذکر می‌گردیم، امید است سودمند باشد:

اولاً - باید بر این باور بود که از جهت دینی نیاز به آموختن زبان عربی داریم، زیرا قرآن کتاب مقدس ما به زبان عربی است. استوار بودن بر این عقیده، و استوار شدن بر تلقی شوق و ذوق طالب فراگیری را چندین برابر می‌کند.

ثانیاً - اخبار و احادیث و روایات منقول از پیغمبر اسلام (ص) و ائمه اطهار (ع) و بزرگان دین به زبان عربی است و تنها با آگاهی به این زبان است که می‌توان با حقایق مزبور آشنا شد.

ثالثاً - علم به اینکه در روزگاران گذشته بسیاری از دانشمندان و بزرگان ایرانی کتاب‌هایی را در زمینه‌های علمی، ادبی، تاریخی، جغرافیائی و ... به زبان عربی نوشته‌اند برای استفاده از این مآخذ گرانها، نخستین گام، فراگرفتن زبان عربی است.

سه نکته فوق مشوقی است که مرحله طلب و خواستن را در دانشجو زنده می‌کند و

او را به این فکر وامی دارد که باید زبان عربی را بیاموزد، پس:

۱- برای بهتر یاد گرفتن، لازم است از متون نظم و نثر فصیح استفاده نمود، و سعی ما در تألیف کتاب حاضر نیز بر آن است که این نکته را رعایت نمائیم و مثال‌های بیشتری از قرآن مجید که به لسان عربی مبین است و همچنین نهج البلاغه که نمونه فصاحت و بلاغت عربی است، بیاوریم.

۲- فراگیرنده قواعد عربی باید بداند که از بر کردن قواعد یک هدف نیست، بلکه وسیله است برای کاربرد عملی زبان، و چون این نکته مشخص شد، در ضمن اینکه دانشجوی شناخت کافی از قواعد پیدا می‌کند، هنگام خواندن متن می‌تواند آنها را به کار گیرد.

۳- استاده از قواعد ضمن تمرینهای فراوان، کمک مؤثری در نیک آموختن آنها می‌کند.

۴- هنگام مطالعه کتب فارسی دقت در کلمات و جملات عربی که پیش روی خواننده قرار می‌گیرد و همچنین ریشه‌یابی کلمات با موازن دقیق، درجه فراگیری را بالا می‌برد، چه زبان فارسی را بی زبان عربی نتوان آموخت.

۵- دانشجو باید بداند که فراگرفتن زبان عربی برای یک ایرانی نمی‌تواند در ردیف زبان‌های خارجی دیگر همچون فرانسه، انگلیسی و ... باشد، چه در آموزش زبان‌های خارجی بیشتر توجه به زبان معمولی و آگامی به مسأله روز است، بنابراین کسی که بتواند خوب صحبت کند در نظر مردم انگلیسی‌دان است. آزمای ادعای دانستن عربی درست است که بتوان از کتب و متون مربوط به این زبان به آسانی مذهبی و علمی استفاده نمود، این است که چه بسیار کسان عربی نیک دانند، اما صحبت و مکالمه عربی نتوانند.

۶- با توجه به شماره (۵) فراگرفتن زبان عربی به روش مستقیم گرچه برای مکالمه و صحبت کردن مفید است، ولی از نظر علمی اهمیت شایان توجهی ندارد، چه قواعد در نظر گرفته نمی‌شود و ریشه‌یابی کلمات به فراموشی سپرده می‌گردد، دانشجو جملاتی را حفظ می‌کند بدون شناخت قواعد.

۷- آنان که دست اندر کار ترجمه عربی می‌شوند باید به اصول و قواعد زبان، جمله‌بندی، تعبیرات، و بخصوص به واژه‌های عربی آگاهی داشته باشند و مورد استعمال آنها را نیک بدانند تا ترجمه آنان واضح و روشن باشد و قابل تطبیق و مرتبط به

مفهوم متن اصلی، رسیدن به این هدف‌ها زمانی میسر است که رابطه بین زبان متن و زبان ترجمه مورد نظر و مذاقه قرار گیرد. این‌ها همه نکاتی است که ما را در بهتر فراگرفتن قواعد زبان عربی کمک می‌کند و مشخص می‌نماید که قواعد نقش بسیار مهمی در آموختن زبان عربی دارد.

بنابراین کوشش گردید که در این کتاب قواعد از ساده‌ترین شروع و طبق اصول جدید به مشکل‌ترین برسد، و تمرین‌های لازم در این زمینه انجام شود، و این تمرین‌ها اکثر به صورت تست‌ها، چهارجوابی و پرسشهای کلی تهیه گردد تا زمینه را برای فراگیرنده آماده سازد. و نیز یادآور می‌شویم که آموختن لغت نیز نقش مهمی در یاد گرفتن زبان دارد، و تعدادی از زندانان این نقش را نیمی از اصل می‌دانند، و می‌گویند آنان که بتوانند واژه‌های مفرد دقیق و صحیح بیاموزند نیمی از علم آن زبان را فرا گرفته‌اند. چه دستیابی به علم و دانش همراه فراگیری مفردات میسر است و گفته شده: «مَعْرِفَةُ مُفْرَدَاتِ اللُّغَةِ يُضْفُ الْعِلْمَ لِأَنَّ كُلَّ عِلْمٍ يَتَوَقَّفُ إِفَادَةً وَأَصْنَافَةً عَلَيْهَا». با توجه به اهمیت مفردات در این کتاب تمرین‌هایی نیز در این باره داریم تا فراگیرنده را بار و مددکار باشد. البته مفردات را از متن استخراج نمودیم چه بر این باوریم تراجم مفردات را در متن بهتر توان فراگرفت. امتیازی که بر این کتاب مترتب است و شاید کتاب‌های دیگر از آن بی‌بهره باشند، وجود جملات کوتاه فارسی است که ترجمه عربی آن‌ها ارائه شده و این به نوبه خود در بهتر فراگرفتن، کمک مؤثری می‌نماید. پس ترجمه از فارسی به عربی و از عربی به فارسی یکی دیگر از مسائل مهمی است که در این کتاب مورد نظر قرار گرفته و تست‌هایی نیز بر این مبنا تنظیم شده است.

دیگر فهم مطلب است که قطعاً در آزمون‌های آینده نقشی دارد، پس سعی بر آن است عباراتی در خور فهم دانشجو انتخاب و از آنها نکاتی پرسش شود که به نظر مفید می‌رسد.

در زمینه‌های نحوی اعراب را در جمله مشخص کرده‌ایم، بدینگونه، جمله بی‌اعراب آورده می‌شود و سؤال می‌گردد که کدامیک از این نشانه‌های اعراب در باره آن درست است مثلاً: «اطلب العلم ولو بالصین» گفته می‌شود اعراب «علم» در این جمله: الف - مرفوع است ب - مجرور است ج - منصوب است د - هیچکدام که اگر جواب منصوب باشد درست است و نشان می‌دهد که دانشجو می‌داند «العلم» مفعول است و اعراب مفعول نصب است و این کمک زیادی در یادگیری می‌نماید.

جهت آنان که ممکن است برخی از پرسشها را نتوانند پاسخ گویند، پاسخ درست در پایان هر بخش آورده می‌شود، و در موارد لزوم علت درست بودن نیز بیان می‌گردد و این شیوهٔ آموختن را آسان می‌سازد.

این کتاب در دو بخش مهم صرفی و نحوی تنظیم گردیده است. بخش صرف مشتمل بر نکات صرف، پرسش در بارهٔ همان نکات و جواب پرسشها است. بخش نحو نیز مشتمل بر نکات نحوی، پرسش در بارهٔ همان نکات و جواب پرسشها است. و هر بخش نیز به چند فصل تقسیم می‌گردد، و هر فصل به چند قسمت، در پایان هر قسمت پرسشهای آن قسمت و در پایان هر فصل پرسشهای کلی مربوط به آن فصل و بالاخره در پایان بخش، تمرینات کامل و در بخش صرف چند نمونه تجزیه و در بخش نحو چند نمونه ترکیب آورده می‌شود، و سپس پاسخهای مربوط به پرسشهای آن بخش به ترتیب ذکر می‌گردد. امید است خوانندگان عزیز را مفید واقع شود.

بِاللهِ التَّوْفِيقُ وَعَلَيْهِ التَّكْلَانِ.

احمد رنجبر

تهران، پائیز ۹۶